

Andrej
Žmegač

Velezbirka

Zbirka Dr. Ive Tartaglie. Djela iz fundusa Galerije umjetnina,
Galerija umjetnina, Split,
11. prosinca 2014. – 1. ožujka 2015.

AUTOR KONCEPCIJE IZLOŽBE BOŽO MAJSTOROVIĆ

Posljednjih godina zaredale su priredbe koje su imale namjeru osvijetliti, po mogućnosti i objasniti, djelovanje Ive Tartaglie (1880.-1949.), međuratnoga splitskoga gradonačelnika. Riječ je o znanstvenom skupu, okruglom stolu, nekoliko publikacija te napokon nedavnoj izložbi njegove zbirke u Galeriji umjetnina. Rekli bismo pravi procvat nakon podugog razdoblja u kojemu je ta tema pritiskala struku i javnost, i u kojemu se o njoj navodno izbjegavalo govoriti.

Zadaća nam je ovdje govoriti o izložbi, no nikako se ne može proći mimo osobe Ive Tartaglie. Kad je posrijedi kakva reprezentativna privatna zbirka, uvijek je logično, pa i potrebno, istaknuti pitanje o okolnostima u kojima je stvarana i o njezinoj koncepciji. U Tartaglinu slučaju ta se pitanja još zaoštrenije postavljaju jer je riječ bila o najvećoj privatnoj zbirci u Dalmaciji. Njegovo djelovanje pokazuje se kontroverznim i kompleksnim, a takvo je bilo i njegovo doba u Splitu, od početka stoljeća do nesretne smrti nakon Drugog svjetskog rata.

Potkraj postojanja Monarhije svima je ta država već bila dosadila i dozlogrdila, a znakovi vremena ukazivali su na to da se u Hrvata Austrija ima zamijeniti Balkanom. Vrativši se sa studija prava iz Austrije, i Tartaglia se pokazao pristašom jugoslaven-ske odnosno prosrpske ideje, što je ostao i nakon nastanka nove zajedničke države. U to je doba deset godina bio na položaju splitskoga gradonačelnika, a potom je i tri godine bio banom Primorske banovine.

↑ Jerolim Miše, *Portret Ive Tartaglie*, 1919.
(Galerija umjetnina, Split, inv. br. 218)

Riječ je o poziciji za koju je nesumnjivo važno bilo imati dobre relacije u Beogradu, a Tartaglia ih je imao. U doba svoje vlasti u Splitu i velike moći, bio je u upravi ili je imao vlasničke udjele u nizu poduzeća, pa i u onima s kojima je grad poslovao. Mnogo se već pisalo o njegovom korištenju javne funkcije kao o političkom profiterstvu, a

↑ ↗ Ivo Tartaglia (Muzej grada Splita)

danas bi se svakako reklo i da se nalazio u sukobu interesa. Sve nas to nepogrešivo podsjeća na današnje doba, samo što su standardi onoga doba ipak bili neki drugi. Poslije rata Tartaglia je bio suđen za djelovanje upravo u međuratnom razdoblju, a osim instrumentaliziranja činjenica iz njegova gradonačelničkog razdoblja, ne treba sumnjati da su mu i obilato *pakovali*. Narodni je sud zacijelo mogao i zaobići Tartagliu i prepustiti ga zaboravu, no trebalo je ipak dočepati se njegove imovine, a to je značilo i umjetničke zbirke. Zato je bio osuđen na konfiskaciju imovine i zatvorsku kaznu. Umro je bolestan u lepoglavskom zatvoru 1949. godine.

Još prije zatvora, pa i prije suđenja, Tartaglia je bio sastavio oporuku kojom je zbirku darovao gradu Splitu. Naposljetku je zbirka završila u Galeriji umjetnina, što znači približno onako kako je to Tartaglia želio, postavši javno dostupnom i vlasništvom grada. Samo što je u Galeriju stigla linijom konfiskacije, a ne linijom oporuke.

O svemu tome čitamo u reprezentativnom katalogu nedavne izložbe, u kojem su okupljeni radovi vrsnih tumača "problema Tartaglia".* Među autorima pojavljuje se i

* Nećemo izostaviti da lektura i korektura nisu jača strana ove knjige. Tako se za nominativ dosljedno piše "integralista", "karikaturista", "publicista", ali je od imena časopisa "Savremenik" stvoren "Suvremenik".

Angjeo Uvodić, poznati karikaturist i Tartaglin suradnik, kojemu je u katalogu objavljen popis djela Tartagline zbirke; sastavio ga je po sobama, dakle po smještaju djela u Tartaglinu desetosobnom stanu, u kojemu su zidovi pojedinih soba – kako svjedoče fotografije – bili prekriveni slikama od stropa do poda.

U uvodnom prilogu Josip Vrandečić predočava gospodarsko-politički kontekst Tartaglina djelovanja, ističući njegove uspjehe i neuspjehe u razvoju Splita (s težištem na dovršetku ličke pruge 1925.), već spomenute osobne interese u nizu poduzeća i organizacija, optužbe što su se zbog toga nizale u javnosti i njegovu obranu u tisku koji mu je bio naklonjen ili pod njegovim utjecajem.

Središnji rad kataloga potpisuje autor izložbe Božo Majstorović, s namjerom da na temelju dokumenata što točnije identificira djela izvorne Tartagline zbirke u današnjoj Galeriji. Taj izračun se zaustavio na broju 583, a glavna je poteškoća u nepreciznim zapisnicima sastavljenima prigodom preuzimanja zbirke, kao i u kasnijim posudbama i sličnim operacijama, primjerice za Vilu Dalmacija. No, svakako je glavnina zbirke danas u Galeriji i na izložbi je bila gotovo u cijelosti prikazana. I Majstorović se bavi preplitanjem privatnog i javnog, ovaj put u pogledu Tartaglina otkupljivanja umjetnina i formiranja zbirke, kao i pokretanja Galerije umjetnina, u kojoj su jednu sobu

zauzimala djela iz njegove privatne zbirke. U tom sklopu podsjeća i na ulogu Angjela Uvodića, kustosa obje zbirke, te Cate Gattin-Dujšin, Tartagline suradnice i prijateljice, čija brojna djela nalazimo u njegovoj zbirci. Među problemima tematiziranim u ovom prilogu istaknut ćemo dobru analizu Tartagline oporuke iz 1947. godine, koja je zapravo psihološka ili motivacijska analiza tog Tartagliina postupka u za njega nimalo jednostavnom niti ugodnom trenutku.

Tekst Daniele Matetić Poljak tiče se fonda ikona u Tartagliinoj zbirci, kojih je znatan broj, no nije poznato gdje i od koga ih je kolekcionar kupovao, kako navodi autorica. U Dalmaciji su ih osim pravoslavničkih štivali i katolici, pa je to možda privuklo Tartagliu da ih počne nabavljati. U njegovoj zbirci čine nam se zanimljivijima od drugih one što pripadaju jonskoj školi.

Radoslav Tomić prikazao je djela starih majstora u zbirci, iskoristivši priliku da ona najistaknutija među njima i dodatno interpretira i valorizira. Osim toga dao je opsežan prikaz drugih dalmatinskih privatnih zbirki, ukazujući na njihovo teško stanje, bolje reći njihovih ostataka.

Neke aspekte osobnoga pogleda na Tartagliu omogućio je prilog o obiteljskim portretima autorice Iris Slade. Među njima su dakako najbrojniji kolekcionarovi prikazi, od Uvodićevih karikatura do Meštrovićeve skulpture, ali lijep set tvore i portreti Tartagline supruge Eleonore. Ovaj tekst u određenom smislu pokriva segment moderne umjetnosti, pa ipak nam u katalogu možda nedostaje interpretacija onih nekoliko stožernih djela iz stalnog postava (nabroja ih Majstorović). No, te su slike ionako dobile svoja tumačenja u nekim drugim prilikama, a koncepcija ove izložbe, vjerujemo, pristupila je Tartagliinoj zbirci s drugim namjerama.

U svome prilogu o Tartagliji i Meštroviću Dalibor Prančević odnos dvojice prijatelja i političkih istomišljenika prikazuje kroz nekoliko tema, a najvažnija je dakako po-

stavljanje spomenika Grguru Ninskom na Peristil. Meštrović je s tom zamisli naišao na žestoke otpore, a Tartaglia, možda sam ne posve uvjeren u ispravnost tog smještaja, ali ne želeći iznevjeriti prijatelja, s pozicije svoje moći doveo je spomenik ipak do otkrivanja 1929. godine. Tartagliini pak komentari o Meštrovićevoj uhićenju 1941. podsjetili su nas kako su u onim neljudskim i divljim vremenima obojica brzo prošla put od svekolikog utjecaja i moći do položaja u kojemu im se najdoslovnije radilo o glavi.

Naposlijetku, Jasna Galjer približila je Tartagliu kao likovnoga kritičara. Široko obrazovan, od najranijeg vremena zainteresiran za područje umjetnosti, povezivao se s umjetnicima, bio im mecenom, sudjelovao je u njihovim udruženjima te pisao o njima. Autorica na primjeru Tartagliinih tekstova o Vidoviću, o kojemu je dosta pisao, tumači njegovo poimanje umjetnosti, to znači i kriterije kojima se vodio u svojoj kritici.

Izložba u splitskoj Galeriji umjetnina i prateći katalog postigli su cilj pruživši sveobuhvatnu i slojevitu informaciju o Tartagliinoj zbirci. Uvid u gotovo sva njezina djela pokazao je da ih je Tartaglia nabavljao u najširem rasponu, od onih vrhunskih do beznačajnih. Ali bio je znalac umjetnosti, prema tome znao je što kupuje. Sam je o tome kazao: "Uvijek sam kupovao samo takove slike, koje su čuvane ovdje u Splitu. U toku godina u meni se je učvrstila volja da umjetnina Splita sačuvam od toga da odu u inozemstvo". Bio je to jednostavan, no ipak zanimljiv kriterij. Kriterij koji nije, ili nije samo, racionalan ili stručan, već je prije svega emotivan u privrženosti zavičaju, rodnom gradu.

Na izložbi je posebnim panoom primjereno bilo upozoreno na djela iz Tartagline zbirke uključena u stalni postav Galerije. Riječ je o stožernim djelima, zastupljenima u priličnom broju, bez kojih bi taj postav teško bilo zamisliti. x